

Et friere og stærkere
DEMOKRATI

Liberal Alliances
Ungdom

Et grundlovsudspil af Liberal Alliances Ungdom

November 2024

Udarbejdet af:

Jonas Winding Hansen
Tobias Jæger Pagh
Nicolai Wang

Kontakt: tp@laungdom.dk eller tlf. 23 93 55 48

Opsætning: Oscar Gade-Frimann

Indledning

Den danske grundlov er den mest fundamentale retsakt i vores demokrati. Den sætter de overordnede spilleregler for vores samfund og er afgørende for både individets rettigheder og magtens legitime udøvelse. Desværre er grundloven i risiko for at blive forældet, og den rummer ikke et tilstrækkeligt værn mod indgreb i individets fundamentale rettigheder. Derfor er tiden inde til at underkaste grundloven en gennemgående reform, der skal styrke vores demokrati og øge beskyttelsen af individets frihed.

Vores nuværende grundlov fra 1953 indeholder flere paragraffer, der begrænser borgernes frihed og skaber potentiale for magtmisbrug. Disse elementer kan udfordre både demokratiet og retsstaten i sin kerne. Grundloven skal beskytte borgernes rettigheder og sikre en sund fordeling af magten i vores demokratiske samfund.

Liberal Alliances Ungdom fremsætter syv konkrete forslag til en opdatering af grundloven, som vil sikre et stærkere demokrati og indskrænke statens kontrol over individet. Disse forslag er ikke blot nødvendige i lyset af de nuværende udfordringer, men også essentielle for at sikre, at vores demokrati kan stå imod fremtidige kriser. Grundloven skal afspejle det moderne samfunds behov og understøtte en balance mellem frihed og ansvar.

At ændre grundloven er en lang og krævende proces, men det er også en nødvendighed. Vi står i dag over for udfordringer som øget centralisering af magten, begrænsninger af ytringsfriheden og statens indgreb i borgernes private ejendomsret. Dette grundlovsudspil er en vision for, hvordan vi kan sikre, at fremtidens Danmark forbliver et frit og demokratisk samfund, hvor borgernes rettigheder ikke er til forhandling, og hvor staten kun agerer som garant for borgernes sikkerhed og frihed – ikke som en begrænser.

Oprettelse af en forvaltningsdomstol

Der er i Danmark behov for en uafhængig forvaltningsdomstol, der kan rejse tiltale mod den offentlige forvaltning. I dag er det alene Rigsretten, der kan behandle og afsige domme mod ministre for deres ulovlige embedsførelse. Eftersom det alene er Folketinget og regeringen, der har kompetence til at rejse rigsretstiltale, reduceres det til et spørgsmål om politik, hvorvidt en minister har overtrådt loven. Det skader demokratiet og retsstaten. Forvaltningsdomstolen skal derfor være uafhængig af politikerne, og der skal kunne rejses tiltale og dømmes i sager efter ministeransvarlighedsloven. Grundlovens § 63, stk. 2, giver hjemmel til, at man kan indføre en forvaltningsdomstol. Dog ønsker Liberal Alliances Ungdom, at dette ikke alene er en mulighed, men et krav, således at forvaltningsdomstolene bliver en grundlovssikret og fast del af tilsynet med staten. Det vil dermed ikke være muligt for politikere at frede hinanden i sager om potentielle lovbrud. Minkskandalen vil ikke gentage sig, da en forvaltningsdomstol konkret vil være i stand til at vurdere, om der var sket lovbrud uanset politikernes fine fornemmelser.

Indførelse af solnedgangsklausuler på frihedsindskrænkende lovgivning

Hvis det anses for yderst nødvendigt at indføre lovgivning, der i visse henseender indskrænker borgernes frihed, bør der være krav om at indføre en solnedgangsklausul. Liberal Alliances Ungdom foreslår dermed, at det skrives ind i grundloven, at denne type lovgivning altid skal ledsages af en solnedgangsklausul. Det bør være forvaltningsdomstolene, der i sidste ende tidsbestemmer solnedgangsklausulen for at sikre så objektiv en tidsramme som muligt uden populistisk og politisk mundhug. Dog må ingen solnedgangsklausuler overstige 15 år. Solnedgangsklausuler vil sikre, at enhver ny lovgivning, der indskrænker borgeres eller virksomheders frihed, tages til revision for ikke permanent at hæmme borgernes frihed.

Lempelse af offentlighedsloven

Den øverste magt i et moderne demokrati er folket. Derfor skal borgerne have mulighed for at se den offentlige forvaltning over skuldrene. Derfor ønsker vi at skabe en større gennemsigtighed i den offentlige sektor ved at færre sager, dokumenter og oplysninger kan undtages fra retten til aktindsigt. Derfor foreslår vi, at offentlighedslovens §§ 23 og 24 (om hhv. interne dokumenter og ministerbetjeningsreglen) fjernes, så færre dokumenter kan undtages fra retten til aktindsigt. Det samme gælder § 20 om undtagelse af lovgivningssager fra aktindsigt, før lovforslaget er fremsat for Folketinget. Vi foreslår at grundlovsfæste retten til aktindsigt ved at skrive denne ind i grundloven.

Kongehuset skrives ud af grundloven

Danmark er en demokratisk stat, der bygger på demokratiske og meritokratiske idealer. Derfor hører det sig ikke til i grundloven, som er demokratiets regelsæt, at en institution som kongehuset med nedarvede privilegier er landets øverste magt. Derudover gælder væsentlige demokratiske rettigheder ikke for medlemmer af kongefamilien, såsom ytringsfrihed, stemmeret og religionsfrihed.

I Liberal Alliances Ungdom foreslår vi derfor, at kongehuset afskaffes som led i en grundlovsændring. Vi foreslår, at kapitel II om kongehuset skrives ud af grundloven og erstattes af et kapitel med spilleregler for den demokratiske republik Danmark. Desuden ændres samtlige paragraffer, der omhandler kongehuset og dets magt, så den øverste magt i den demokratiske republik Danmark bliver regeringen. Vi foreslår dermed, at monarkens beføjelser deles ud til henholdsvis statsministeren, regeringen og Folketinget. Forslaget vil styrke det danske demokratis legitimitet, hvor den øverste magt i sidste ende vælges af folket.

Adskillelse af kirke og stat

Grundlovens §§ 66-70 omhandler folkekirken og dens rolle i samfundet. § 67 giver danskerne deres religionsfrihed, hvilket er en væsentlig liberal frihed. Det følger af grundlovens § 68, at ingen kan pålægges at bidrage til en anden gudsdyrkelse end sin egen, men som folkekirkens økonomi ser ud i dag, betales 20 procent af dens indtægter af alle danskere via skatten. Det er særligt problematisk henset til, at folkekirken efter grundlovens § 4 er påtvunget at være evangelisk-luthersk. Grundloven indeholder dermed et paradoks; på den ene side har man ret til at følge sin egen religiøse overbevisning, men på den anden side er man tvunget til at yde støtte til en bestemt religion. Derfor foreslår vi en fuldstændig adskillelse af kirke og stat for at styrke religionsfriheden. Liberal Alliances Ungdom ser religionsfriheden som ukrænkelig for alle, der er bosat i Danmark. Derfor foreslås det, at folkekirken skrives ud af grundloven, og at kapitel 7 erstattes med et kapitel, hvis fokus skal være at sikre og styrke retten til religionsfrihed.

Styrkelse af den private ejendomsret

Den private ejendomsret er under pres fra en stat, der gennemtvinger ekspropriationer, der skader individets rettigheder. Det blev i 2017 understreget i Roskilde, hvor en jordejer måtte tvinges til at sælge sin grund til Roskilde Kommune for at tilgodese Roskilde Festival. Denne form for ekspropriation bør være i strid med den private ejendomsret. Derfor vil vi i Liberal Alliances Ungdom styrke § 73. Konkret kæmper vi for, at staten alene i ekstraordinære situationer kan udnævne sig selv til ejer af jord, hvis den reelle ejer ikke ønsker at overdrage jorden til staten. Folketinget eller kommunerne skal ikke gøres til dommere over, hvilke jorder der er almennyttige for samfundet, når det strider mod jordejernes ønsker.

Styrkelse af ytringsfriheden

Det følger af ytringsfriheden i grundlovens § 77, at censur og andre forebyggende forholdsregler aldrig kan indføres på ny. Det er ikke et tilstrækkeligt værn mod indgreb i ytringsfriheden. Derfor vil Liberal Alliances Ungdom styrke ytringsfriheden ved at sikre, at forbuddet mod indgreb i ytringsfriheden også omfatter efterfølgende indgreb (herunder straf), således at der som udgangspunkt ikke vil kunne vedtages lovgivning indeholdende strafsanktioner for fremsættelse af ytringer. Udgangspunktet om forbud mod straf skal dog ikke være undtagelsesfrit, da det i visse tilfælde bør være muligt at straffe f.eks. i sager om injurier eller ved brud på tavshedspligten. Straffelovens § 110 e (koranloven) og § 266 b (racismeparagraffen) vil dog ikke falde under denne undtagelse og vil følgelig være i strid med grundloven.